

בס"ד

מרחשון תשפ"ז
מפטיר וְאֵשָׁה אֶחָת מִנְּשֵׂי בְנֵי הַנְּבִיאִים (מ"ב ד)

פרשת וירא

עלון חידושי תורה ופרפראות על **פרשת השבוע** בעניינינו דיומא ממפרשי ומדרשי חז"ל
בפרשת וירא 147 פסוקים = **טוב עין**

טוב עין הוא יברך כי נתן מלחמו לידו. (משלי כב ט)

כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵלֵל, מִתְלַמְּדוֹ שֶׁל אֲבִרְהָם אַבְיָנוּ עַין טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנֶפֶשׁ שְׁפֵלָה. (אבות ה יט)
באברהם היו כל המידות האלו בחילוף, עין טובה שהיה שמח בטובתן של בריות ומהנה אותם מנכסיו כמו שנאמר **'טוב עין הוא יברך ואם אֶקַח מִכָּל אֲשֶׁר לִי. וְרוּחַ נְמוּכָה** - ענוה יתירה. וכן מצינו אברהם אומר (שם יח) **וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר. וְנֶפֶשׁ שְׁפֵלָה** - זהירות והפרישה מן האבות דר' נתן ונתן מעשר למלכי צדק ולעפרון נתן **אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף** ולא הקפיד על ממונו וזו היא עין טובה הפך עינו של בלעם הרעה. (מגן אבות לרשב"ץ)

עין טובה - מסתפק במה שיש לו ואינו חומד ממון אחרים. שכן מצינו באברהם שאמר למלך סדום (בראשית יד) **אִם מְחוּט וְעֵד שְׂרָוֹךְ נָעַל וְאִם אֶקַח מִכָּל אֲשֶׁר לִי. וְרוּחַ נְמוּכָה** - ענוה יתירה. וכן מצינו אברהם אומר (שם יח) **וְאֵנֹכִי עֹפֵר וְאֹפֵר. וְנֶפֶשׁ שְׁפֵלָה** - זהירות והפרישה מן התאוות. ומצינו זה באברהם, דכתיב (שם יב) **הִנֵּה נָא יָדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפֶּת מִרְאָה אֶתִּי**, שעד עכשיו לא הכיר בה מרוב צניעות. (הרע"ב)

וירא אליו י-הוה באלוני ממרא והוא ישב פתח האהל פתח האהל פתח האהל (יח א) פרש"י - **באלוני ממרא** - הוא שנתן לו עצה על המילה. לפיכך נגלה עליו בחלקו. (בראשית רבה מב ח) **וירא** בגימטריא רז"י. גילה לו רזי תורה ורזי עולם. **אליו** בפרטית גילה רזא. כענין **סוד י-הוה ליראיו**. (פנח רזא)
ממרא אמר לאברהם אבינו ע"ה זכור כשהציל מאור כשדים ומהרעב ומהמלכים וממצרים ולכן נגלה ה' לאברהם אע"ה בהיותו אצל ממרא. והוא רמזו בשמו **ממרא** ר"ת מצרים מלכים רעב אש. (פני דוד) **הרבה שואלים** איד שאל אברהם אע"ה עצה אם לקיים ציווי המקום.
היה צריך אברהם אבינו להתייעץ איד יפתה את ישמעאל בנו וכל מקנת כספו ואולי לא יניחו את עצמם למול. והראיה שישמעאל התפאר שלא עכב (סנהדרין פט:) אמר לו ישמעאל ליצחק: אני גדול ממך במצות. שאתה מלת בו שְׁמֶנֶת ימים. ואני בן שלש עשרה שנה. והיה צריך אברהם אבינו להתייעץ איד יפתה אותם ומה ידבר על ליבם. **עוד יש לומר** אברהם אבינו קיים כל התורה כולה (יומא כח:) ובמצות מילה ידע שיצוה אותו הקב"ה על המילה. וקודם שנצטוו היה מהרהר מה יעשה אם ימול את עצמו או ימתין עד שיצוה אותו השי"ת. נתן לו ממרא עצה על המילה בזמנה שצוה לו המקום ולא קודם כי כן המצוה יותר מהודרת. (קידושין לא.) (אוצרות השל"ה)

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה. (יח ב) פרש"י - **אָתָּה לְבָשָׁר אֶת שְׁרָה, וְאָתָּה לְהַפֵּךְ אֶת סְדוֹם, וְאָתָּה לְרַפֵּאת אֶת אַבְרָהָם, שְׂאִיו מִלֵּאָה אֶחָד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוֹת.** (בראשית רבה ג ב)
ובמדרש - אחד נדמה לו בדמות סדקי ואחד נדמה לו בדמות נוטי ואחד בדמות ערבי. (מדרש רבה מה ט) אמרו רז"ל (מדרש כונו ב) העולם שלישי ימים ונהרות ושליש מדבר שוכן מדבר הנווד ממקום למקום. והוא גם כן מרמז לג' חלקי דברי תורה. תורה שבכתב שניתן במדבר. תורה שבעל פה שעיקר שורשה בארץ ישראל שהוא מקום ישוב. תורה שתתגלה על ידי משיח היא כנגד ימים ונהרות. וכמו שנרמז (זוהר הקד' ק"ז א) במה שנאמר **מַעֲיֵנֶת תְּהוֹם רַבָּה**. מבועי דחכמתא לתתא. מעיינות ההכמה למטה. ובאו גם כן לרמז לו שיזכה לכל הג' חלקי דברי תורה. וזהו שאמרו (שם) מאן שלושא אנשים אברהם יצחק ויעקב. והם גם כן מה שאמרו בגמרא מיכאל גבריאל ורפאל. וזהו גם כן מרמז לג' חלקי דברי תורה. אברהם מדתו חסד דנפקא מחכמה. היינו כנגד תורה שבכתב חמשה חומשי תורה שכנגדם במאמר **יהי אור** ה' פעמים כתיב אורה. יצחק מדתו גבורה עלאה דנפקא מבינה. היינו תורה שבעל פה מבין דבר מתוך דבר. ויעקב מדת דעת פנימיות מכולי עלמא והוא כנגד תורה שבעל פה שיתגלה לעתיד לבוא על ידי משיח שהם שורש תורה שבעל פה מבועי דחכמתא לתתא. (פרי צדיק)

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו בן מעשה כְּאֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ. (יח ג) פרש"י - **אֲחֵר תַּעֲבֹרוּ** אֲחֵר בְּנֵי תַלְכוֹ. **שאלה** - מדוע הדגיש **אחר תעברו** וכי מה אכפת לו אם ישארו בביתו.

תשובה - איתא בר"ה (יא.) שמעשה זה היה בחג הסוכות. ובמדרש (במדב"ר י ד) שאברהם בנה להם סוכה כדכתיב (יח ד) **והשענו תחת העץ** וכנראה היה עץ תלוש הכשר לסכך בו. והנה הלכה היא (סוכה כו.) הולכי דרכים ביום ובלילה - פטורין מן הסוכה ביום וביום בלילה. כתב המשנ"ב (או"ח תרמ סק"מ) אבל אם איז צריך לטרוח אחריה כגון שיש סוכה מזומנת לפניו צריך לכנוס בסוכה ולאכול ולישב שם. ואם כן זה מה שאמר להם אברהם: **והשענו תחת העץ** תשבו בסוכה. **ואקחה פת לחם וסעדו לבכם** בסוכה. **אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם** כלומר נדמנה לכם סוכה בלי טרוח. לכן תכנסו ותאכלו בסוכה. **אחר תעברו** ואז תהיו פטורים מסוכה כדין הולכי דרכים. (שבענו משובך)

ואקחה פת לחם - רמז שבעל הבית בוצע. והטעם כדי שיבצע בעיו יפה. (פנח רזא)
והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו. (יח ח) על דרך שנאמר (שמות כד יא) **וַיִּקְחוּ אֶת הָאֵלֵּים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ**, כי אברהם עמד עליהם להכניסם תחת כנפי השכינה, ועשה כן להתחסד עם קונו. (אוצרות השל"ה)

וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה. (יח ב) פרש"י - (יח ב) תרגום וינתן - וזקף עיניו וחמא **והא תלתא מלאכין בדמות גוברין** קיימי קומי דאשתלחו לצרוף תלת מיליא ארום לית אושר למלאכא דשירותא דמשפליחא ליתיר מן מילא סד סד אתא למבשרא ימיה דהא שְׁרָה לְלֵדָה בְּרַ זָכָר וְסָד אֶתָּה לְמִשְׁבָּא ית לוט וְסָד אֶתָּה לְמִיָּהפָּד ית סְדוֹם וְיָת עֲמוּרָה וְכָד חֲמִינּוּ רַחַט לְקַדְמוּתָהוּ מִתַּרְע מִשְׁפָּנָא וְסָגִיד עַל אֶרֶעָא.

שאלה - מה הטעם שאצל אברהם המלאכים נדמו כאנשים. ואילו אצל לוט כתיב (יח א) **ויבאו שני המלאכים סדמה בערב**. גם אצל לוט נדמו כאנשים כדכתיב (יח ג) ויעש להם משתה אפה ויאכלו. והכתוב וטראם מלאכים מה הטעם לשינוי לשון הכתוב.

תשובה - לפי שבראותם התנהגות אברהם אבינו ע"ה ברוב קדושה וטהרה נתאו המלאכים גם הם להיות כבני אדם, אבל כשבאו אצל לוט וראו הליכותיו אמרו מוטב להיות מלאך מאשר אדם בעולם הזה. (מקור ברוך)

פי עצר עצר י-הוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם. (כ יח)
פי עצר עצר י-הוה זה עצירת נקבים גדולים וקטנים וע"כ כפל הלשון. **בעד כל רחם** זו עצירת לידה וזה כולל כל הנקבות באדם ובבהמות וכל בעלי חיים, וכן דרז"ל אפילו תרנגולת של בית אבימלך לא הטילה ביצתה. (ריבנו בחיי) **רָחֵם** בגמטריא **אֲבִרְהָם** שבשבילו נעצרו. (שפתי כהן)

שאלה – מה ראה הקב"ה לגלות נגעי אבימלך ולסתום נגעי פרעה, דברפרעה לא כתיב אלא (לעיל יב ז) **וַיִּנְגַע יְ-הוָה אֶת פְּרַעְה בַּנִּגְעִים גְּדֹלִים**. ולא פירש מה הם הנגעים. ואותו הנגע היינו סגירת הנקבים הביא גם על פרעה.

תשובה – מפני שבזמן שלקח אותה פרעה לא היה לה אפשרות להוליד, כדאמרנו (יבמות סד): שירה אמנו אילונית היתה. שנאמר: 'נתתי שרי עקרה אין לה ולד'. אפילו בית ולד אין לה. ובזמן שלקח אותה אבימלך היה לה להפקד. ועל זה הקב"ה גבי אבימלך גילה הנגעים בשביל שלא יחשדו העולם את שרה אמנו שאמרו ליצני הדור שהולד היה מאבימלך. (מושב זקנים)

שרה אמנו אילונית היתה (יבמות סד):

שאלה – איר אמר הכתוב (כ ז) **ועתה השב איש כי נביא הוא**. וקי"ל (תוס' יבמות ב) דאילונית אינה צריכה גט דמקחה מקח טעות. **תשובה** – הכתוב עצמו אמר **הָשֵׁב אִישׁ כִּי נָבִיא הוּא** ומאחר שהוא נביא ידע שהיא אילונית וקדשה ע"מ כך וקדושו קדושין. וידע שיהיה לו זרע ממנה. (מראית העין)

ותאמר שרה צחק עשה לי א-להים כל השמע יצחק לי. (כא ו) פרש"י - ישמח עלי [לפי התרגום 'יחדי לי']. ומקדש אגדה: הרבה עקרות נפקדו עמה. הרבה חולים נתרפאו בו ביום. הרבה תפלות נענו עמה. ורב שחוק היה בעולם (בראשית רבה גג. ח)

שאלה – מדוע קרא את שמו **יצחק** על שם העתיד ולא **צחק** על שם ההווה. באיזה יום נפקדו העקרות ונתרפאו החולים האם בעיבור או בלידה. **תשובה** – לפי שביום שנפקדה שרה ונתעברה מאברהם לא נפקדו העקרות דאם כן יאמרו קא גרים ולא זכות שרה. אך באותו היום לא נפקדו ולא נשתנה דבר בעולם אך ביום לידת יצחק אותו יום היה שמחה למעלה ופקד הקב"ה כמה עקרות ע"ד (אסתר ב) **והנחה למדינות עשה**. ודבר זה לא נודע ביומו אלא אחרי חדשים כשילדו העקרות וחשבו למפרע יום הריונה ידעו שזה היה ביום לידת יצחק. והיינו דקרא שמו יצחק ולא **צחק** אלא עתיד להיות **צחק** בעולם על היום הזה. היינו **יצחק** לשון עתיד וזהו שאמרה שרה הלא **צחק עשה לי א-להים** ולמה קרא אברהם שמו **יצחק** ולא **צחק**. אלא ע"כ **כל השמע עתיד להיות יצחק לי** ע"י עקרות שנפקדו. (חת"ס עה"ת)

יצחק ר"ת י' ניסיונות. צ' שנים של שרה. ח' ימי מילה שנימול לשמונה. ק' שנים של אברהם. וכשנולד יצחק עדיין לא נתנסה בניסיון העשירי. **צחק** אמרה שרה כי ה' מרמז **כל השמע יצחק לי** ישמח עימי. כי אי אפשר לפרש לשון צחק כי אסופי הביא מן השוק דהא **מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה**. 'בנים' לשון רבים - ביום המשתה הביאו השורות בניהו עמהו והניקה אותם. וגם אי אפשר לומר שישחקו כי מאבימלך נתעברה דהא **וינעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק**. פרש"י **שָׁהִיו שָׁם גְּדֹלֵי הַדֹּר שָׁם נֶעְבַר נְאֻמִּימֶלֶךְ** (ב"ר נג ט) ואילו ממנו הוא, לא היה בא אבימלך אל המשתה. (כתב סופר)

הטעם הזה מבואר דכיון דע"י אברהם ושרה נהפכה מדה"ד למדת רחמים בהגיע תור לעשות להם נס נתבטלו הדינין וממילא רווח עלמא וכל מאן דכאיב ליה פאיבא נתרווח עקרה ותפקד חולה ויתרפא כי כיון שאין מדת הדיו לעכב נשמע תפלת כל פה כי הרחמים גוברים ומאירים בכל תוקף. וז"ש **ותאמר שרה צחק עשה לי א-להים** כלומר דזכיתי דא-להים מדה"ד הוא עצמו **צחק עשה לי** לשמחני כהיום הזה בכר דכר דיתיליד לי בו הבכור זכר שנולד לי דמדה"ד היא עצמה שבה והיתה לרחמים ומזה נולד **כל השמע יצחק לי** דנפקדו ונתרפאו כמה וכמה וזה נמשך מכה ביטול הדינין אשר נהפכו לרחמים ושחוק **עשה לי א-להים**. (פני דוד)

ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה פי ילדתי בו ליקניו. (כא ז) פרש"י - ומהו 'בנים' לשון רבים? ביום המשתה הביאו השורות בניהן עמהו והניקה אותם. שהיו אומרות: לא ילדה שרה. אלא אסופי הביאה מן השוק (בבא מציעא פז.)

שאלה – קשה איר היתה מותרת להניק את התינוקות של הגויים. ונפסק בשו"ע (י"ד קנד א) ישראלית לא תניק לבן עובד כוכבים אפילו בשכר. **תשובה** – כשיש לה חלב הרבה ומצער אותה מותר. לכתב הרמ"א - א"כ יש לה חלב הרבה ומצער אותה מותרת להניקו. דהא הכא לא היה לה חלב הרבה לפי הטבע ע"ד דנעשה לה נס ולמה עבד רחמנא ניסא לשיקרא. **ועוד י"ל** דהאיסור הוא שמניקתו על איזה זמן אבל פעם אחת אין קפידא וכאן לא היה כ"א באקראי בפעם אחת. (דברי דוד) א"נ אפשר ששרה היניקה רק אותם נשים שהיא גיירה אותם. לכן לא היה איסור כיון שהיו ישראלים. (מעדני אשר תש"ע) א"נ הטעם שאסור לישראלית להניק גוי הוא מפני שמגדלת בו לעבודה זרה. אבל במקום שעל ידי זה יהיה להיפך דהיינו שהיא תינק בדרך נס ויראו כל עמי הארץ שהיה נס ועל ידי זה יתרבו גרים. מותר להניק. (פרדס יוסף) (פרשה כהלכתה)

משנה - בת ישראל לא תניק בנה של נכרית, אכל נכרית מניקה בנה של ישראל בנשותה. פרש"י - בנשותה דישאלית אבל לא תמסרנו להוליכו בביתה שלא תהרגנו. (ע"ז כו.)

שאלה – מה הטעם שליניק חלב מנכרית אע"פ שמותר מן התורה. חכמים אסרוהו. אפילו במקום שאין סכנה.

תשובה – מפני שהו אוכליו שקצים ורמשים וחלב שלהו מוליד אכזריות ומדות רעות. (הרישב"א). **ועוד** משום איכותם דישאל דיישנים רחמנים וגומלי חסדים ומקיימי מצוות משא"כ הגוים. (הרשב"א) **ועוד** לפי שאוכלים בשר וחלב שמטמטם את הלב (גם אם אינם אוכלים שקצים ורמשים) דיישנו בנותן טעם ע"פ הטבע. (רבינו בחי) שכתוב **ונשמעתם בם** מלמד שהטמאה מטמטמת את הדעת ומרבה טפשות באדם. (פתח עינים - ע"ז כו.)

אמרנו במדרש 'חלב מטמא חלב מטהר' כשנולד רבי גזרו שלא למול ואביו ואמו מלוהו שלח קיסר והביאו לרבי ואמו לפניו והחליפתו אמו באנטונינוס והניקתו עד שהביאתו לפני קיסר ומצאוהו ערל ופטרום לשלום ואמר אותו הגמון אני ראיתי שאלו את זה אלא הקב"ה עושה להם נסים בכל עת ובטלו הגזרה ואמרנו נמי בירושלמי שלסוף למד אנטונינוס תורה ונתגייר ומל עצמו. (תוס' ע"ז יז.)

שאלה – כיצד ינק רבי מאמו של אנטונינוס שהיתה גויה. ועוד בביתה.

תשובה – פקוח נפש היה ובאופן כזה לא נאסר. **ועוד** שטעם האיסור שלא תאכל דבר איסור ומיירי באופן שידעה שמדובר בבו של גדול ישראל ונזהרה מלאכול דבר איסור. ולא היה חשש סכנה משום שאביו של רבי היה רבן שמעון בן גמליאל גדול הדור ועוד שאומותיהם אהבו זא"ז.

פי ביצחק יקרא לה זרע. (כא יב) **ביצחק** בגימטריא רד"ו (210) לומר כי משנולד יצחק התחיל חשבון (טו יא) **ונעבדום ונענו אותם ארבע מאות שנה**, באופן שעל ידי כך לא נשתעבדו כי אם רד"ו שנים. (פנענ רזא)

פי ביצחק יקרא לה זרע. - יצחק אין כתיב כאן אלא **פי ביצחק**. אילו נאמר 'כי יצחק יקרא לה זרע' היית אומר יצחק וכל זרעו יקרא לה זרע עכשיו שנאמר **פי ביצחק** לומר לה ביצחק ולא כל יצחק. במקצת מזרעו. כגון יעקב **יקרא לה זרע** ולא כל זרעו כגון עשו.

ביצחק – ב' יצחק לומר לה במי שהוא מודה בשני עולמות. שהיה יכול לומר 'כי יצחק' מהו **פי ביצחק** כלומר במי שהוא מודה בשני עולמות בו יקרא לה זרע כגון יעקב ולא עשו שכפר בתחיית המתים. (רש"י על בראשית רבה נג יב, פנענ רזא)

וימל אברהם את יצחק בנו בו שמנת ימים כאשר צוה אתו א-להים. (כא ד)

שאלה – מה הטעם דכתיב **בנו בו שמנת ימים** ולא כתיב **וימל אברהם את יצחק בנו** 'ביום השמיני'.

תשובה – אברהם אבינו לגדל תשוקתו לקיים מצות בוראו. ובפרט מצוה כזאת למול את בנו לשמונה ימים. שעדיין לא טעם המצוה הזאת. הנה מיום שנולד יצחק עד יום השמיני. היה מצפה ומשתוקק מתי יבוא יום השמיני. ותתמלא תשוקתו במה שיקיים מצות בוראו. אם כן כל שמונת הימים היו בחיבור יחד לפועל ההוא, על כן נכתב **שמנת ימים** בחיבור כל השמונה ימים יחד תמימות. (בני יששכר ניסן מאמר יב אות יא)

ותבא ותגד לאיש הא-להים ויאמר לך מכרי את השמו ושלמי את נשיך ואת בניך ובניך תחיי בנותר. (מ"ב ד ז) מפטיר

שאלה – איר יעץ לה הנביא לשלם הריבית. נהי שבעלה עובדיה לוח מיהורם בו אהאב בריבית כדי לפרנס הנביאים אף על גב דיהורם ישראל מומר הוה ואסור ליתן לו ריבית שאני התם לפיקוח נפש הוה ומצוה. אבל עתה שמשלמת ריבית עוברת על איסור דאורייתא.

תשובה – כיון שאם לא תשלם לו את הריבית הרי יקח את בניה לעבדים. ואינה משלמת עבור הריבית אלא לפדות את בניה ממנו ואין זה ריבית. כי אם פדיון שבויים. (טעמא דקרא) א"נ הוראת שעה היא ע"פ נביא דכתיב (דברים יח טו) **אֲלֹו תִשְׁמָעוּן**. וכגון אליהו בהר הכרמל. ומשום חילול ה'.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת